

nava la impressió, als qui no tenien ja ben usuals aquests mots, que *de-salt* i *a-zalt* fessin joc; en fi, i sobretot, perquè aquella variant desfeia el perill de certs equívocs que podien produir-se amb els derivats de *alt* (ALTUS) (*ella no és alta* podia entendre's de l'estatura o de la gràcia, però *no és azalta* era inconfusible). Així és com veiem que Eiximenis (contra el que solem observar-li) usava encara en el mot present la forma amb *-z-*: «anar massa polít --- dona religiosa --- dóna a entendre que no ama Déu ne s'azalta de son servey», *Llibre de les Dones*, cap. 227¹ (ms. A 160v2; val a dir que el ms. menys bo, B, i l'incunable, porten ací ne s'alta gayra de s.s.).

Per aquesta mateixa raó l'adjectiu restà més refractari a la fonètica del català pur, i RLlull, tan poc amic d'aprovençar la seva prosa, en l'adjectiu preferí la forma amb sibilant: «com Fèlix fon partit de so pare e fo en un gran boscatge --- enconrà una azalta pastoressa qui guardava bestiar», «dix-li que lo conill havia azalta semblança» (*Merav.*, O. C. I, 5, 244). No és que en aquest cas el llenguatge viu no hagués estat afectat per l'evolució fonètica normal, però aquesta conduí aviat a una forma *alt*, que es confonia amb el continuador de ALTUS. El matís i la fraseologia permeten constatar que més d'un cop sota l'aparent representant de ALTUS no hem de vacillar a reconèixer ADAPTUS.

Així ho veiem encara ben sovint en la prosa d'Eiximenis: «altres <ocells> canten fort melodiosament e alta a aquells qui-ls peixen bé, així com són papa gais, rossinyols ---», «oh, auell meravellós! Oh, auell gloriós --- al qual desija veure tot ull e posseir-lo tota gran senyoria! Oh Déu! ¿E qui no desitaria veure aquesta alta creatura, la veu del qual adelita tota pensa?», «los altres metges veent-lo guarit, meravellaren se d'ell, creent que ell mateix se fos guarit ab qualque alta medicina» <cf. oc. ant. *adaut* 'adroit, habile, approprié'>, «a París s'esdevenc que una dona honrada s'era ornada e pintada fort *altament*, e especialment s'havia posat al cap un capell de fort bells cabells manlevats», *Terç del Crestià* (NCL. VI, 138, 144, 99, 64), «de aquesta matèria trobaren coses fort *altes* en los *Libres dels Macabeus*, e aquí trobaren lo zel de aquell honorable Matatias», *Regiment* (NCL., 76.28).

Una supervivència de l'antic *azaltar-se* sembla trobar-se encara en el rossellonès d'avui, si bé amb una lleu alteració de *s azaltà* en *sə žaltá*, per influència d'algun mot de sentit semblant (com *joia* o el fr. *jouir*) «tanian tan de migroulè / qua sa *jaltában* pas da rè», A. Saisset.²

No caldrà que recordem gaire que *s'azautar* o *s'adautar* és un dels mots més clàssics (junt amb l'adjectiu *azaut*, *ad-*) del llenguatge occità dels grans trobadors: «anc non ac en la cort baró, / cavalier, donzel ni donzela, / sesta, ni sest, ni sel ni sela, / de las novas no s'azautès / e per bonas non las lauzès», *Cas-tiagilós*, v. 447;³ «Monges, manjars ses gabar e ses rirre / esser non pot fort *azautz* ni plazens / e-il nostre sabon tan be far e dire / per qu'an bon pretz so-

bre las outras gens: / et anc Fransés dejús non fo jauzens!», ponderava aquell Albert panegirista de la unió occitano-catalana (Appel, *Chr.*, 97.30); i amb el sentit etimològic de 'hàbil': «escudier per servir / vos son bo a tenir: / *azautz* ne ajatz dos, / bels e savis e pros» en l'*Ensenhamen* d'Arnaud Guilhem de Marsan (ib., 112.71); «un *asaut* donzel obrí la porta», Llull (*Blanquerna* I, 207.20), «e-t volem donar per muller una *asalta* donzella molt bella e bé nudrida» (ibid. I, 61.12). «Na Renart parlà al Rey e dix que lo Conill havia *asalta* semblança, e era bèstia humil», Llull, *Merav.*, NCL. II, 147). Aquí restem, doncs, ben a la vora encara del sentit etimològic d'APTUS i ADAPTARE. Observem que la relació semàntica i formativa entre *azalt* 'bonic' i *a(z)altar-se* és rigorosament paral·lela a l'existent entre *bell* i *abellir* 'agradar' (i també es digué *bell m'és* per 'm'agrada').

El ll. ADAPTUS és un mot estrany al llatí de l'Antiguitat, però que apareix ja un cop en un text gal·lo-llatí del S. VII (*Mélanges Wilmotte*, 519). De tota manera la seva formació és evident, car en ell es combinaren APTUS 'adequat, convenient, capaç' amb ADAPTARE 'adaptar, adequar, ajustar': la proporcionalitat APTARE 'aplicar, disposar, apropiar, adequar' ~ APTUS 'adequat', al costat de ADAPTARE, exigia que junt amb aquest existís ADAPTUS i per tant era inevitable la seva creació; majorment existint, junt amb aquest, des del llatí clàssic, ADEPTUS 'adquirir, recixit' (sigui com a ver adjectiu, sigui com a participi de *adipiscor*), que feia l'efecte de ser una forma amb vocalisme degradat (a la manera de *ineptus* en lloc de *in-aptus*, *commendare* en lloc de *com-mandare*, *inertia* en lloc de *in-art-ia*, ço que en el fons no era pas erroni). Altrament és de creure que l'evolució fonètica del mot no fou de tipus integralment hereditari, i que així com el fr. ant. *aate*, amb la conservació de la -u com a -e, revela certa influència del baix llatí en el sentit d'haver-se mantingut la pronúncia en -y- en català i occità sense assimilar-se del tot a la -r- següent. Cf. REW, 146; FEW I, 28.

DERIV.: Del verb *azautar*, *aaltar*, es deriva un substantiu postverbal oc. *azaut*, cat. (*a*)*alt* amb el valor abstracte d'«agradança» (com ja veié Montoliu, *Est.-EtimCat.*, 8). Així tenim: a *alt* 'a gust, a voluntat, a l'albir': «senyor de nau o de leny, qui prometrà a mercaders de levar quantitat de roba o quintalades, e no porà --- és tengut de donar als mercaders leny qui vàlega tant o més que'l seu --- e açò és a *alt* dels mercaders, si-u pendran o no», «si --- los mercaders hauran noliejat al senyor de la nau --- mil quintars e ells ne metran mil e cinch cents o mil e dos-cents --- si la nau o lo leny no gitava ni-n sostendrá dan algú, lo senyor de la nau --- sia en son *alt* que la meta en poder de la senyoria», *Consolat de Mar*, cap. 139 i 142 (pp. 154, 158); «una polida --- gentil burgesa --- me mostrà festa / e-m féu saber / son bon voler, / lo grat e *alt*, / ab prou *desalt* / del seu burgès», JRoig, *Spill*, v. 1525; i encara en el poeta mallorquí Francesc Ferrer, del S. xv: «jo-ls vos diré tots per menut: / Mossén Berenguer Vilaragut, / Mossén Próxi-